

Sygn. akt I UK 450/13

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania D. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
z udziałem zainteresowanej G. Spółki z o.o. w D.
o podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 kwietnia 2014 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 10 lipca 2013 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 10 lipca 2013 r. oddalił apelację skarżącej D. K. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 7 sierpnia 2012 r., którym oddalono jej odwołanie od decyzji pozwanego z 3 czerwca 2011 r., stwierdzającej, że skarżąca od 14 stycznia 2011 r. nie podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zawartej ze Spółką z o.o. G., bowiem umowa ta została zawarta dla pozoru. Sąd Apelacyjny ustalił, że skarżąca przed zawarciem umowy posiadała 30% udziałów w spółce i była prokurentem. Umowa o pracę została zawarta dla pozoru w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., jest nieważna i nie stanowi tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym. Skarżąca nie wykazała rzeczywistego wykonywania umowy o pracę w ciągu czterech dni zatrudnienia przed wypadkiem, na nowo utworzonym

stanowisku dyrektora generalnego nie pozostawiła jakichkolwiek dowodów aktywności jako pracownik.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania odwołano się do podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. w trzech zagadnieniach. „Zagadnienie nr I: Czy można na podstawie art. 58 § 1 k.c. uznać nieważność umowy w następstwie stwierdzenia jej pozorności na podstawie art. 83 § 1 k.c., w szczególności czy pozorna czynność prawa wywołuje skutki prawne i można stwierdzić jej nieważność, ze względu na sprzeczność z prawem, czy też pozorna czynność prawna nie powoduje powstania jakichkolwiek skutków prawnych od samego początku a zatem nie można stwierdzić jej nieważności po zaistnieniu skutków czynności prawnej”. „Zagadnienie nr II: Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona również w sytuacji, gdy orzeczenie oczywiście narusza prawo (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, ...). Sąd Apelacyjny w [...] oddalając apelację ubezpieczonego w znacznej mierze podzielił pogląd zaprezentowany przez Sąd pierwszej instancji w zakresie dotyczącym przede wszystkim uznania umowy o pracę zawartej przez ubezpieczonego za pozorną. Stanowisko prezentowane przez oba Sądy jest nieuzasadnione i stoi w sprzeczności z przepisami prawa. Nie budzi wątpliwości, że aby umowa o pracę została uznana za pozorną w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. niezbędne jest spełnienie łącznie trzech elementów: oświadczenie woli musi być złożone tylko dla pozorów, oświadczenie woli musi być złożone drugiej stronie, adresat oświadczenia woli musi zgadzać się na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozorów. W omawianym stanie faktycznym i prawnym sprawy, ubezpieczony zawarł z płatnikiem składek spółką G. sp. z o.o. w D. umowę o pracę stanowiącą tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym. Ubezpieczona złożyła zatem oświadczenie woli o powstaniu stosunku pracy nie dla pozorów, ale celem wywołania skutków prawnych w postaci faktycznego nawiązania stosunku pracy, a w konsekwencji jej wykonywania. Umowa o pracę zawarta przez ubezpieczonego była wykonywana, którą to okoliczność potwierdził również sam fakt, że do wypadku ubezpieczonego, uzasadniającego wypłatę stosownych świadczeń doszło podczas pełnienia przez ubezpieczonego obowiązków pracowniczych w trakcie podróży służbowej.

Wykonywanie obowiązków umownych przesądza natomiast o braku pozorności umowy. Pozorny obowiązek nie istnieje i nie może być wykonywany, a skoro jest wykonywany to brak podstaw do przyjęcia pozorności. Sama kwestia wynagrodzenia pracownika, wyjątkowo mocno nakreślona przez organ rentowy oraz Sąd pierwszej instancji nie może mieć jakiegokolwiek wpływu na ocenę zawartej przez pracownika umowy o pracę jako ważną i rzeczywiście obowiązującą, a to tym bardziej wobec faktu, że zawarciu umowy o pracę z ubezpieczoną towarzyszyło pozyskanie środków przez pracodawcę tytułem pożyczek w związku z powstaniem zobowiązania do zapłaty wynagrodzenia w następstwie zawarcia umowy o pracę. Pracodawca mógł i wywiązał się wobec ubezpieczonego ze świadczenia na jego rzecz wynagrodzenia w kwocie wskazanej w umowie, co gwarantowało w sposób wystarczający możliwość wykonania zobowiązania przez pracodawcę. Ponadto, zawarcie umowy o pracę związane było z pozytywną oceną wzrostu dochodów pracodawcy w następstwie wykonywania obowiązków umownych przez ubezpieczonego co też w istocie miało miejsce". „Zagadnienie nr III: czy krótki okres czasu, to jest cztery dni, które upłynęły od dnia zawarcia przez ubezpieczonego umowy o pracę do dnia wypadku, uzasadniającego wypłatę ubezpieczonemu stosownych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, może stanowić usprawiedliwienie dla zebranej w sprawie niewielkiej ilości dowodów dla potwierdzenia świadczonej przez pracownika pracy, w szczególności braku dowodów w postaci dokumentacji, przy jednoczesnym istnieniu dowodów z zeznań świadka – A. B., mając na uwadze, że czynności pracownika w ramach świadczonej pracy miały polegać przede wszystkim na kontaktach z kontrahentami oraz poszukiwaniu klientów, a ponadto okoliczność, że pierwsze kilka dni pracy mają na celu wdrożenie się w wykonywanie obowiązków pracowniczych. Ponadto konkretyzacji wymaga kwestia, czy uzasadnione jest, w przypadku braku dowodów z dokumentów na okoliczność wykonywania pracy przez pracownika w okresie pierwszych czterech dni, potraktowanie zawartej umowy o pracę jako umowy pozornej, a w następstwie uznanie jej za nieważną, która to umowa w następstwie nie prowadzi do objęcia ubezpieczeniem społecznym przy uwzględnieniu że wypadek, któremu uległa ubezpieczona powinien być rozumiany jako wypadek przy pracy zgodnie z treścią przepisów ustawy z 30 października 2002 r. o

ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych ze względu na fakt, że miał charakter całkowicie niezależny od ubezpieczonego, a nadto doszło do niego w podróży służbowej, która świadczy o wykonywaniu przez pracownika obowiązków pracowniczych skonkretyzowanych w zawartej umowie o pracę. Kluczowym zagadnieniem jest zatem konieczność rozstrzygnięcia czy okoliczność, że do wypadku pracownika doszło w związku z odbywaniem przez niego podróży służbowej, jest wystarczająca do uznania, że umowa o pracę był faktycznie przez pracownika świadczona, a tym samym stwierdzenie o braku jej pozorności. Nadto stanowisko zająć należy w kwestii czy możliwe jest uznanie umowy o pracę za pozorną, a w konsekwencji nie wywierającą skutków prawnych, w sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia stwierdził, że kwestia wynagrodzenia, które otrzymywała ubezpieczona z tytułu łączącej jej umowy o pracę nie jest decydująca w sprawie, przy jednoczesnym wskazaniu, że argumentacja organu rentowego oraz Sądu pierwszej instancji prezentowana na poparcie stanowiska o pozorności umowy o pracę w zdecydowanej mierze opierała się na wskazanej kwestii rzekomo wygórowanego wynagrodzenia otrzymywanego przez ubezpieczonego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony. Odwołuje się do trzech zagadnień, które razem lub odrębnie nie mają rangi istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. W tej podstawie przedsądu chodzi jednak o istotny problem prawny, opracowany na podstawie analizy prawa, orzecznictwa, a nawet doktryny, po której to wpierw sam skarżący może stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje. Ponadto ta przesłanka spełnia się wtedy, gdy istotne zagadnienie prawne występuje w sprawie.

Z tych przyczyn sformułowane we wniosku kwestie (zagadnienia) nie mogą być uznane za istotne zagadnienia prawne z następujących przyczyn. Zagadnienie pierwsze, gdyż odwoływanie się do art. 58 k.c. jest bezprzedmiotowe, albowiem Sąd nieważność umowy stwierdził na podstawie art. 83 k.c., przy czym nie chodziło

tylko o samą czynność prawną, w tym oświadczenia woli, lecz także o pozorność zatrudnienia, ze względu na ustalenie o niewykonywaniu pracy (zatrudnienia). Innymi słowy Sąd nie stosował art. 58 k.c. Ustalenie faktyczne Sądu powszechnego wiąże Sąd Najwyższy w ocenie podstawy przedsądu (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Skoro stwierdzono brak umowy o pracę ze względu na niewykonywanie pracy i pozorne oświadczenia woli, to Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 83 k.c. a nie na podstawie art. 58 k.c. Wykracza to poza potrzebę argumentacji, gdyż nie ocenia się zasadności rozstrzygnięcia, lecz poszukuje się podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a tu odpowiedź jest negatywna.

Powyższa ocena, w tym również ostatnia uwaga, odnoszą się także do zagadnienia drugiego i trzeciego, dlatego że zagadnienia kontestują rozstrzygnięcie w indywidualnej sprawie skarżącej, co właściwe jest podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jednak do tej podstawy wniosek nie odwołuje się. Oświadczenie woli w aspekcie jego pozorności, to sfera ustaleń stanu faktycznego i tego ustalenia skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania procesowo nie podważa, tak samo ustalenia, że praca nie była wykonywana. Zagadnienie trzecie z kolei, to kwestia która dotyczy stosowania prawa procesowego. Jednak to sąd powszechny w konkretnej sprawie decyduje, czy sprawa została dostatecznie wyjaśniona do rozstrzygnięcia (art. 217 § 3 k.p.c.), co również odpowiada podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Innymi słowy wniosek odwołuje się do kilku kazusów, które nie stanowią istotnych zagadnień prawnych.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[aw]